

Anders Barstad

Anders Barstad er sosiolog og forsker i Statistisk sentralbyrå, Gruppe for demografi og levekårsforskning.

Han har blant annet publisert: Doktorgrad (Ph. D) 2008 med avhandlingen «Changing Welfare, Living Conditions and Social Integration».

«På vei mot det gode samfunn?», Statistiske analyser 64 (sammen med Ottar Hellevik).

(anders.barstad@ssb.no)

Epidemisk nakenløping

Noe forskning innbyr til å trekke på smilebåndet fordi den har et humoristisk tema, mens den for øvrig er helt seriøs i valg av metode og teori. Innenfor fysikken har det for eksempel blitt skrevet artikler i fagtidsskrifter om hvilke fysiske lover som kan forklare at brødsriver som regel faller med smørsida ned. Innenfor sosiologi og antropologi har man også forsket på temaer med et visst humoristisk tilsnitt. Her skal vi se nærmere på fenomenet nakenløping eller «streaking». Nakenløpingen grenser opp mot lek og «practical jokes», men har også en alvorlig side, som vi skal se.

Fra religiøs protest ...

Nakenløpingens alvorlige sider er for eksempel representert ved skjebnen til den religiøse sekten adamittene. På 1400-tallet protesterte de mot kirkens moralske forfall ved å løpe i Adams drakt gjennom bygatene i Böhmen, i det nåværende Tsjekkia. Visstnok praktiserte adamittene «hellig nudisme» i sine gudstjenester. I møtet med middelalderens intoleranse skal de ha lidd en ublid skjebne.

Da var nok forholdene bedre i England noen hundreår seinere. På 1600-tallet hendte det at kvekere løp nakne for å vise «evangeliets nakne sannhet». På 1700-tallet var nakenløp ofte annonsert på forhånd og kunne trekke tusenvis av tilskuere, ifølge Thor Gotaas i boka «Løping. En Verdenshistorie» (Gyldendal 2008). Seinere ble sanksjonene fra samfunnet sterkere. Nakenløpere risikerte både arrestasjon og innesperring på sinnssykehus, og skikken forsvant.

... til streaking

Først i 1970-årene ble nakenløping et massefenomen, i hvert fall på amerikanske universiteter, og det fikk sitt eget navn, streaking. Det hele begynte i slut-

ten av januar 1974. Ingen vet helt hvem som startet farsotten, eller hvorfor, men det ser ut til at studenter ved et universitet i Florida var først ute. Toppen ble nådd i første uka av mars, da hele 156 hendelser ble registrert.

Fra USA spredte streakingen seg til mange andre land. Selv om den hovedsakelig var begrenset til universitetene, spredte nakenløpingen seg også til arenaer som tv-show, konserter, delstatsforsamlinger, ja, til og med passasjerfly! I juni 1974 var nakenløpingen som «motefenomen» så å si dødd ut, i hvert fall i USA.

Egen uniform

I USA hadde nakenløperne en egen «uniform» bestående av hvite tennissko, og en halloweenmaske eller lue av noe slag. Og altså ellers ingenting. Kreativiteten var stor – noen valgte for eksempel å nakenhoppe i fallskjerm framfor å løpe. På ett universitet rakk en streaker å stå ved utlånskranken i biblioteket og be om boka «Den nakne ape», før han behørig spurtet ut. Det gikk sport i hvem som kunne mønstre flest deltakere. Rekorden ble satt da hele 1 543 personer deltok i ett og samme nakenløp. Det ble også laget en egen sang, med tittelen «The Stripper».

I Europa er nakenløpingen mest kjent fra store sportsarrangementer vist på fjernsyn. Som nevnt har England rike tradisjoner her. Derfor er det kanskje ikke tilfeldig at det første nakenløpet på et større sportsarrangement fant sted i Twickenham, under rugbymatchen mellom England og Frankrike i april 1974. Et berømt bilde av denne hendelsen viser hvordan flere politimenn har et fast grep om den 25-årige lovbrøtteren, samtidig som hans edlere deler er skjult av en dertil egnet politihjelm. Skal vi tro Wiki-

pedia, kan den nevnte politihjelmen i dag beskues på et museum (!) i Twickenham.

Sosiologiske forklaringer

Men hva har så samfunnsvitenskapelig forskning kunnet bidra med i forståelsen av dette underlige fenomenet? I ett av de mest anerkjente tidsskriftene i sosiologien, *American Sociological Review*, ble det i 1988 publisert en artikkel som forsøkte å forklare nakenløpingens spredningsmønster innenfor høyere utdanningsinstitusjoner i USA. Denne forskningen var basert både på data fra postale spørreskjemaer og på deltakende observasjon.

Når forskerne skulle forklare spredningen av streaking fra skole til skole, viste det seg blant annet at jo sterkere sanksjonene var på den enkelte skole, jo mer økte risikoen for at studentene på andre skoler ville følge etter. Dette var helt motsatt av forskernes hypoteser. At politiet gikk til aksjon, eller at skoleadministrasjonen tok affære, bidro til spredningen. Mediedekningen hadde naturlig nok også sin betydning.

Det aller viktigste var imidlertid nakenløpingens kompleksitet. De minst komplekse streakinghendelsene var kortvarige og involverte som regel bare en eller to

*Det berømte bildet av nakenløperen i Twickenham.
Foto: SCANPIX SWEDEN.*

personer. I de mest komplekse hendelsene kunne 100 eller flere personer delta, både menn og kvinner var involvert; dette foregikk gjerne både på og utenfor skolens område, og strakte seg over et langt tidsrom, en uke eller mer (!). Det høres unektelig moro ut; ikke så rart at nyheten om slike hendelser gjorde et sterkt inntrykk på studentene ved andre skoler og bidro til at de tok etter.

Opprør eller uskyldig moro?

Andre forskere har satt streaking inn i en større politisk sammenheng. Enkelte kommentatorer i samtiden så nakenløpingen som et ledd i opprøret mot samfunnets konvensjoner, i forlengelsen av andre «opprørssignaler» som kvinnefrigjøring, langt hår og bruk av narkotika. Det var også dem som forsøkte å gjøre nakenløpingen til en del av sine politiske markeringer, for eksempel mot president Richard Nixon («dicks against Dick»).

Av media og mange politikere ble nakenløpingen derimot brukt som et middel til å gi et annet bilde av universitetsmiljøene enn det som hadde vært dominerende i årene før – som et apolitisk og «uskyldig» sted, og ikke et radikalt protestmiljø. Streaking var «bedre enn tåregass og stein», ble det sagt. Det foregikk en ideologisk og kulturell kamp om hvordan

streaking skulle fortolkes, og «opprørsfortellingen» tapte til fordel for fortellingen om «uskyldig moro», ifølge en artikkel av Bill Kirkpatrick i *The Journal of Popular Culture* (2010).

At streaking hovedsakelig, slik media framstilte det, ble bedrevet av hvite menn, mener Kirkpatrick er av stor betydning. Det var nettopp hvite menns maktstilling og hegemoni som var under press, både fra feministbevegelsen og borgerrettighetsbevegelsen. Streaking fikk dermed sine politiske over- og undertoner, både gjennom motivasjonene som nakenløperne selv ga uttrykk for, og gjennom måten streaking ble fortolket på i offentligheten.

Omvendt streaking

Og dermed er vi på et vis tilbake der vi begynte, med adamittene og nakenløpingens alvorlige sider. Personlig ville jeg nok, som de fleste (?) andre, vært skeptisk til å delta i en eller annen form for streaking, selv om det høres moro ut med organiserte massenakenløp i uker av gangen. For sjenerte nordboere med ønske om å få oppmerksomhet passer kanskje «omvendt streaking» aller best. Hva det er? Jo, å løpe fullt påkledd gjennom en nudistkoloni. Også denne typen hendelser ble det rapportert om i 1974.